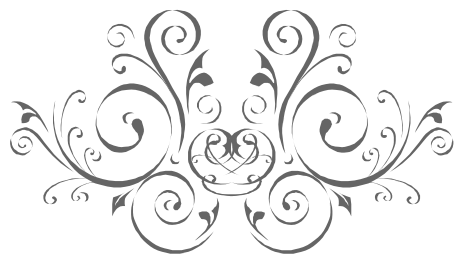

גמרא סדורה

מסכת

סוטה

פרק ה' + ו'

מהדורה מנוקדת, מפוסקת,
מחולקת לסוגיות ולפסקאות

לימוד פרקים אלו לעילוי נשמת מו"ר הרב עמירם עולמי זצ"ל הי"ד
כ"ד כסליו ערב חג אור חנוכה
למד ולימד אהב והאהיב את לימוד הגמרא על כולנו
לא מש מתוך האהל
נרצח על ידי מרצחים בציר עתניאל חברון
ולזכות משפחתו הנפלאה שיתבשרו בשורות טובות ושמחות

בהצלחה - יגיעת ומצאת - תאמין!!!

להארות והערות

דניאל ברק ווינט

טל' - 0526071122

דוא"ל vinetdb81@gmail.com

עתניאל ד.ג. הר חברון 90407

כל הזכויות על הטקסט שמורות למכון ממרא.
כל הזכויות על הניקוד, הפיסוק והחלוקה לסוגיות ופסקאות
שמורות לעמותת "וכל בניך לימודי ה".

ניתן לצלם ולהדפיס לשם לימוד וללא מטרות רווח.

כסליו תשע"ז

מסכת סוטה פרק ה' - "כָּשֶׁם שֶׁהַמַּיִם"

כ"ט

מתני'

כשם. כך בודקין אותו. בגמ' מפרש לה: **שנאמר ובאו ובאו**. בגמ' מפרש אי וי"ו יתירא דריש או ובאו ובאו יתירא דכתיבי בעניינא:

נטמאה ונטמאה. וי"ו יתירא דריש אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה:

וכך היה ר' זכריה דורש. וי"ו יתירא: **שתי פעמים**. ונסתרה והיא נטמאה לא ממניינא הוא דאוקימנא לטמאה ודאית בעד אחד בפייק (לעיל ב:) אלא וקנא את אשתו והיא נטמאה והיתה אם נטמאה ועוד כתיב אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה. ובגמרא דריש לה ר"ע לתרומה ורבי נמי מודי והאי דנקט הכא תרי מינייהו ותו לא משום דשמעינן לר"ע דדריש בעל ובוועל מריבויה דוי"ו יתירא וקא"ל רבי בעל ובוועל מנטמאה ונטמאה נפקי ולא דרשי וי"ו:

בו ביום דרש. במס' ברכות (דף כח.) אמרינן דכל היכא דתני בו ביום הוא יום שהושיבו את ר"א בן עזריה לנשיאות שנתרבו תלמידים שנתנו רשות ליכנס לכל שהיה רבן גמליאל אומר כל ת"י שאין תוכו כבדו אל יכנס לבהמ"ד ורבתה תורה בו ביום ולא היתה הלכה תלויה בבית המדרש שלא פירשוה והא דקתני לה הכא נראה בעיני דהך דרשה דנטמאה ונטמאה דלעיל נמי בו ביום הואי:

כלי חרש הוא ראשון שנטמא מן השרץ והאוכל שבתוכו שני שנטמא בכלי:

אינו אומר טמא. כל אשר בתוכו טמא אלא יטמא למדרש נמי יטמא שטמא אחרים:

לימד על ככר שני. להכי נקט ככר לפי שהוא מצוי בתנור שהוא כלי חרש:

שמטמא את השלישי. בתרומה ואפי' בחולין דקרא סתמא כתיב:

עתיד דור אחר. מן העתידין לבא שיטהר את השלישי אף בתרומה שאין לו מקרא מן התורה ואנן הוא דמטמאין ליה בתרומה מק"י כדמפרש בגמרא ודור אחר פריך ליה לק"י כדלקמן בגמרא:

ור"ע תלמידך מביא מקרא שהוא טמא. אף בחולין:

מגרש. רחבה פנויה מזריעה ומבתים ומאילנות לנוי העיר להיות לה לאויר ואלפים לא הוזכרו לתתן ללוים ולא נאמרו אלא ליציאת תחום שבת:

שדות וכרמים. ואלפים סביב נתנו ללוים מהם הניחו אלף סביב העיר למגרש והשאר שדות וכרמים:

שאינ ת"ל לאמר. שאינו דומה לשאר לאמר שבתורה שהשכינה מדבר הדבור למשה לחזור הוא ולאמרו לישראל אבל כאן אין לומר כן:

1. כז, ב - כח, א

משנה

כָּשֶׁם שֶׁהַמַּיִם בּוֹדְקִים אוֹתָהּ - כֶּן הַמַּיִם בּוֹדְקִים אוֹתוֹ.

שנאמר: "ובאו ... ובאו"¹⁸⁷ (במדבר ה, כב-כז).

כָּשֶׁם שֶׁאֲסוּרָה לִבְעַל, כֶּן אֲסוּרָה לִבּוֹעַל.

שנאמר: "נטמאה" - "ונטמאה"¹⁸⁸ (במדבר ה, כט).

דברי רבי עקיבא

אמר רבי יהושע:

כֶּן הִיָּה דוֹרֵשׁ זְכַרְיָה בֶן הַקָּצֵב:

רבי אומר:

שְׁנֵי פְעָמִים הָאֲמוּרִים בִּפְרָשָׁה: **"נטמאה"**¹⁸⁹ (במדבר ה, יד).

"ונטמאה" (במדבר ה, כט) -

אֶחָד - לִבְעַל,

וְאֶחָד - לִבּוֹעַל.

בו ביום דרש רבי עקיבא:

"ובלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו וטמא"¹⁹⁰ (ויקרא יא, לג),

אינו אומר 'טמא' אלא 'וטמא' - לטמא אחרים.

למד על ככר שני, שמתמא את השלישי.

אמר רבי יהושע:

מי יגלה עפר מעיניך דבן יוחנן בן זכאי!

שהיית אומר: עתיד דור אחר ולטהר ככר שלישי,

שאינו לו מקרא מן התורה שהוא טמא,

והלא רבי עקיבא תלמידך מביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא,

שנאמר: "כל אשר בתוכו וטמא".

בו ביום דרש רבי עקיבא:

"ומדתם מחויץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה"¹⁹¹ (במדבר לה, ה).

ומקרא אחר אמר: **"מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב"**¹⁹² (במדבר לה, ד).

אי אפשר לומר "אלף אמה" שכבר נאמר: "אלפים אמה",

ואי אפשר לומר: "אלפים אמה" שכבר נאמר: "אלף אמה",

הא ניצד?

"אלף אמה" - מגרש,

ו"אלפים אמה" - תחום השבת.

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר:

"אלף אמה" - מגרש,

ו"אלפים אמה" - שדות וכרמים.

בו ביום דרש רבי עקיבא:

"אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמור"¹⁹³ (שמות טו, א),

שאינ תלמוד לומר: "לאמר".

ומה תלמוד לומר: "לאמר"?

¹⁸⁷ **כב ובאו** המים המאדרים האלה במעיף לצבות בטן ולנפל ירך ואמרה האשה אמן אמן. **כג וכתב את האלת האלה הנהן בספר ומהה אל מי המרים**. כד והשקה את האשה את מי המרים המאדרים ובאו בה המים המאדרים למרים. **כה ולקה הנהן מיני האשה את מנתת הקנאת והניף את המנחה לפני ה'** והקריב אתה אל המזבח. **כו וקמץ הנהן מן המנחה את אוקרתה והקטיר המזבחה ואחר ישקה את האשה את המים**. **כז והשקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאדרים למרים וצבתה בטן ונפלה ורכה והיתה האשה לאלה בקרב עמה** זאת תורת הקנאת אשר תשטה אשה תחת אישה ונטמאה

¹⁸⁹ ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה

¹⁹⁰ וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו וטמא ואתו תשבדו

¹⁹¹ ומדתם מחויץ לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה ואת פאת צפון אלפים באמה והעיר בתוך זה יהיה להם מגרשי הערים

¹⁹² ומגרשי הערים אשר נתת ללוים מקיר העיר וחוצה אלף אמה סביב

¹⁹³ אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמר אשריה לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה ביים

מלמד שהיו ישראל עונין שירה אחריו של משה, על כל דבר ודבר בקוראין את הלל

לכך נאמר: "לאמר".

רבי נחמיה אומר:

בקורין את שמע,

ולא בקורין את הלל.

בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס:

לא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה,

שנאמר: "הן יקטלני לו איחל"¹⁹⁵ (איוב יג, טו).

ועדיין הדבר שקול: לו אני מצפה.

או: איני מצפה?

תלמוד לומר: "עד אגוע לא אסיר תמתי ממני"¹⁹⁶ (איוב כז, ה) - מלמד שמאהבה עשה.

אמר רבי יהושע:

מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי!

שתיית דורש כל ימיה שלא עבד איוב את המקום אלא מינאה,

שנאמר: "איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע"¹⁹⁷ (איוב א, א),

והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה.

גמרא

"אותו" - למאן?

אילימא לבעל - בעל מאי עביד?!

וכי תימא: כהא דאי אית ביה עון בְּדָקִי ליה מיא, כי אית ביה עון בְּדִידִיה מי בְּדָקִי לֵה מיא לְדִידִיה?!

והא תניא:

"וְנִקָּה הָאִישׁ מֵעֹון וְהָאִשָּׁה הָיְתָה תְּשׂוּאָה אֶת עֹונָהּ" (במדבר ה, לא) -

בזמן שהאיש מנוקה מעון - המים בודקין את אשתו,

אין האיש מנוקה מעון - אין המים בודקין את אשתו!"

ואלא לבעל.

ליתני כדקתני סיפא: "כָּשֶׁם שְׁאֶסְוֶה לְבַעַל כִּף אֶסְוֶה לְבֹועֵל"!

לעולם לבעל,

ורישא - אידי דתנא "אותה" תני "אותו".

סיפא - אידי דתנא "בעל" תנא "בועל".

כ"י

כקורא את ההלל. בגמ' מפרש:

כקורין את שמע. בגמרא מפרש:

מאהבה. שאוהב את המקום:

שקול. משקלו שוה מכריע לכאן

ולכאן:

לו אני מייחל או איני מייחל. וה"ק

הן יקטלני הלא הוא הורגני לא

איחל לו עוד דיש לא שהוא נדרש

כמו לו בלמ"ד וי"ו כדמפרש בגמרא:

מיראה. מדאגת הפרענות שלא תבא

עליו:

ירא אלהים. ולא אוהב אלהים:

תלמיד תלמידך. תלמידו של ר"ע

היה:

גמ'

דאי אית ביה עון. שבא עליה לאחר

שנסתרה:

בזמן שהאיש מנוקה מעון. שלא בא

עליה משנאסרה עליו האשה הריא

תשא עונה שיבדקה המים:

אלא לבעל ליתני. כך בודקין את

הבועל בהדיא כדתני סיפא בהדיא

כך אסורה לבעל ולא תנא כך

אסורה לו:

¹⁹⁴ במהדורת הדפוס בסוגרים יש את הפסוק הבא: (אשירה לה' פי נאה נאה)

¹⁹⁵ הן יקטלני (לא) לו איחל אך דרכי אל פניו אוכיח

¹⁹⁶ חלילה לי אם אצדיק אתכם עד אגוע לא אסיר תמתי ממני

¹⁹⁷ איש היה בארץ עניז איוב שמוז והיה האיש ההוא תם וישר וירא אלהים וסר מרע

2. כח, א

[**בשם שהמים בודקים אותה - כך המים בודקים אותו**],

שנאמר: "ובאו" ו"באו".

איבעיא להו:

"באו" - "ובאו" קאמר,

או **"ובאו", "ובאו"** (במדבר ה, כב, כד. כז) קאמר?

תא שמוע:

"בשם שאסורה לבעל, כך אסורה לבעל,

שנאמר: "נטמאה" - "ונטמאה".

¹⁹⁸ ועדיין תיבעי: **"נטמאה" - "ונטמאה" קאמר,**

או: אם **"נטמאה", "ונטמאה" קאמר?**

תא שמוע:

מדקתני סיפא:

"רבי אומר: שני פעמים האמורין בפרשה "נטמאה", "ונטמאה" -

אחד - לבעל,

ואחד - לבעל".

מקלל דרבי עקיבא ו"וי קדריש.

הלכך לרבי עקיבא - שיתא קראי כתיבי:

חד - לצנאה דידיה,

וחד - לצנאה דידיה,

חד - לעשייה דידיה,

וחד - לעשייה דידיה,

חד - לידיעה דידיה,

וחד - לידיעה דידיה.

ורבי - תלתא קראי כתיבי:

חד - לצנאה.

וחד - לעשייה.

וחד - לידיעה.

ורבי, **"בשם שהמים בודקים אותה כך בודקין" - אותו מנא ליה?**

נפקא ליה מדתניא:

"לצבות בטן ולנפל ירה"¹⁹⁹ (במדבר ה, כב) - **בטנו ויריכו של בועל.**

אתה אומר בטנו ויריכו של בועל,

או: אינו אלא בטנה ויריכה של נבעלת?

בשהוא אומר: **"וצבתה בטנה ונפלה ירכה"**²⁰⁰ (במדבר ה, כז) - **הרי בטנה ויריכה של נבעלת אמור,**

ומה אני מקיים: **"לצבות בטן ולנפל ירה" בטנו ויריכו של בועל".**

ואידך?

ההוא דמודע לה כהן דבטן ברישא והדר ירה, שלא להוציא לעז על המים המרים.

ואידך?

רס"י

באו ובאו קאמר. מרבויה דוי"ו

או ובאו הכפולים בפרשה

דריש:

שנאמר נטמאה ונטמאה. ש"מ

רבי עקיבא ווי"ו דריש:

ועדיין. בהא גופא מיבעיא לי

נטמאה ונטמאה דריש מרבויה

ווי"ו או חד נטמאה וחד ונטמאה

קדריש:

שיתא קראי. שלשה ובאו

כתובים שם ובאו המים

המאררים האלה במעך לצבות

בטן להודיע לנו דבטן והדר ירך

שלא להוציא לעז כדאמרי

בפ"ק (לעיל ט:). וחד והשקה את

האשה את מי המרים המאררים

ובאו בה המים וגוי לצואה

שהקב"ה גוזר שיבואו בה המים

למרים וחד לעשייה והשקה את

המים והיתה אם נטמאה וגוי

לעשייה כאן הודיע הכתוב את

ישראל דמבטיח להן שיבדקוה

המים ובכולם כתיב ווי"ו יתירי

הרי שית:

דידה. דבועל:

דידה. דאשה ידיעה וצוואה

ועשייה כדפרישית:

ורבי. דלא דריש ווי"ו תלתא

קראי הוא דכתיבי וכולהו

לדידה ידיעה ועשייה וצוואה:

שלא להוציא לעז. משום דהוא

אמר לה בקללה ברישא את

יריכך נופלת וגוי וסוף המים

לבדוק כדרך כניסתן דכתיב

וצבתה בטנה והדר ונפלה יריכה

לכך הוצרך להודיע תחילה

שהמים כדרך כניסתן יבדקוה:

¹⁹⁸ הגירסה תוקנה ע"פ הגהות הב"ח.

¹⁹⁹ ובאו המים המאררים האלה במעך לצבות בטן ולנפל ירה ואמרה האשה אמן אמן

²⁰⁰ והשקה את המים והיתה אם נטמאה ותמעל מעל באישה ובאו בה המים המאררים למרים וצבתה בטנה ונפלה ירכה והיתה האשה לאלה בקרב

אם כן, לכתוב קרא: 'בטנה וירכה', מאי "בטן" ו"ירך"?

שמע מינה: לבועל.

ואימא כולי להכי הוא דאתא!

אם כן לכתוב: 'בטנו וירכו', מאי "בטן" ו"ירך"?

שמע מינה תרתי.

רש"י

ואימא כוליה להכי הוא דאתא.
 לבועל להודיע דבטן לקה
 ברישא מנלן:
 מאי בטן וירך. סתם הכא והכא
 דריש ליה:

3. כח, א - כט, א

רש"י

שלושה פעמים. וקייא את אשתו והיא נטמאה והיתה אם נטמאה תחת אישה ונטמאה:
ואחד לתרומה. שאפילו היא בת כהן ובעלה כהן נפסלה מן התרומה:
קל וחומר. אינו צריך להביא מן המקרא לפסולה מן הכהונה מלינשא לכהן דמקל וחומר אתי:
מה גרושה. בת כהן שנתגרשה מישראל וזרע אין לה שמותרת בתרומה כדכתיב מלחם אביה תאכל (ויקרא כב) פסולה לכהונה:
זו שפסולה מתרומה. מרבויה דנטמאה כדקאמרת אינו דין שפסולה לכהונה ולקמן פריך והא לא איירי רבי עקיבא בפסול כהונה כלל דלא אצרכה קרא ומאי קאמר ליה רבי ישמעאל:
מה ת"ל והיא נטמאה כו'. גרסינן ולא גרס אי"כ דמילתא באנפי נפשה היא ולא נטמאה יתירא קמיבעיא ליה דהא דרשינן ולא רבי ישמעאל לחודיה קאמר לה אלא סתמא היא וקראי דעניינא קדריש ואזיל:
מה תלמוד לומר וקנא את אשתו והיא נטמאה. דמשמע דודאי נטמאה ומה תלמוד לומר או עבר עליו וגוי והיא לא נטמאה אי פשיטא ליה דנטמאה למה שותה ואי פשיטא דלא נטמאה למה משקה:
מגיד לך הכתוב שעל הספק אסורה. והכי קאמר קרא אשה זו שמא נטמאה ושמה לא נטמאה וקאמר לך דישקנה לברר הספיקא ואי לא משקה לה אסורה:
ומכאן אתה. למד ק"ו לשרץ ספק נגע בטהרות ספק לא נגע דמחזקינן לה בטומאה מספק:
סוטה לא עשה בה כו'. דכתיב והיא לא נתפשה אסורה הא נתפשה מותרת והוא הדין לשוגג אשתו ואשת איש עמו בבית ונתכוון לאשתו ונזדמנה לו זו ואף היא שגגה כסבורה שהוא בעלה:
וממקום שבת. הואיל ולא למדת דמטימין מספק אלא מסוטה חזרו ודון דמה סוטה הא דנטמאה מספק ברה"י הוא מקום הראוי ליסתור אף טומאה ברשות היחיד ספיקו טמא אבל ברה"י טהור:
ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישראל היא. אם נטמאת אם לאו אף ספק טומאה דבר שיש בו בנגוע זה דעת לישראל אם נגע אם לאו והוא אומר איני יודע כגון אדם או טהרות שהיה אדם עסוק בהם בשעה שנולד הספק:
ופרכינן לרבי ישמעאל א"ר עקיבא. ואחד לתרומה וקמהדר ליה איהו אי"צ מקרא להביא בכהונה:
ותו. מבטיח לן לרבי עקיבא דלא איירי בכהונה:
מנא ליה. דאסורה לכהונה אם מת זה והא ליכא למימר דשריא דהשתא לתרומה אסור לה לכהונה מבטיח ומק"ו הוא לא יליף דא"כ היינו ר' ישמעאל:
וכ"ת כהונה לא צריך קרא. דממילא אסורה שהרי עשה בה הכתוב בסוטה ספק זונה כודאי זונה לאוסרה על בעלה הלכך לגבי כהונה נמי אסירא דכתיב זונה לא יקחו וזו בחזקת זונה היא:
אי הכי לתרומה נמי לא תיבעי קרא. ונילף מההוא טעמא גופיה שהרי עשה הכתוב בסוטה ספק זונה כודאי זונה ובתרומה הא ידעינן דזונה אסורה דכתיב (ויקרא כב) כי תהיה לאיש זר כי תבעל לזר אצלה היא בתרומת הקדשים לא תאכל ואין לך פסול גדול מזה כשהיא אשת איש ונבעלה לאחר ולר' עקיבא מהאי קרא נפקא לן ביבמות (ד' סח.) כל הפסולים דפסלי והנך נמי דלא תפסי בהו קידושין דכיון דלר' עקיבא אין קידושין תופסין בשום פסול לא משמע ליה כי תהיה לשון הויה אלא כי תבעל:
אלא לרבי עקיבא ארבעה קראי כתיבי. יתירי ב' נטמאה וחד ונטמאה ורבי עקיבא דריש ווי"ה הרי ארבעה:

אמר רבי יהושע:
כך היה דורש זכריה [בן הקצב]:
רבי אומר:
שני פעמים האמורים בפרשה: "נטמאה" (במדבר ה, יד),
"ונטמאה" (במדבר ה, כט) -
אחד - לבעל,
ואחד - לבעול].
תנו רבנן:
"שלוש פעמים האמורים בפרשה:
"אם נטמאה" (במדבר ה, כז),
"נטמאה" (במדבר ה, יד),
"ונטמאה" (במדבר ה, כט),
למה?
אחד - לבעל,
ואחד - לבעול,
ואחד - לתרומה,
דברי רבי עקיבא.
אמר רבי ישמעאל:
קל וחומר:
ומה גרושה שמותרת לתרומה - אסורה לכהונה -
זו, שאסורה בתרומה - אינו דין שאסורה לכהונה!?
מה תלמוד לומר: "והיא נטמאה" ... "והיא לא נטמאה" (במדבר ה, יד)?
אם נטמאה - למה שותה?
אם לא נטמאה - למה משקה?
מגיד לך הכתוב שהספק - אסורה.
ומכאן אתה דן לשרץ:
ומה סוטה, שלא עשה בה שוגג במזיד, ואונס נרצון, עשה בה ספק כודאי,
כח, שרץ - שעשה בו שוגג במזיד, ואונס נרצון, אינו דין שיעשה בו ספק כודאי!?
וממקום שבאת:
מה סוטה רשות היחיד - אף שרץ רשות היחיד.
ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישראל - אף שרץ, דבר שיש בו דעת לישראל.
ומכאן אמרו:
דבר שיש בו דעת לישראל:
ברשות היחיד - ספיקו טמא,
ברשות הרבים - ספיקו טהור.
ושאין בו דעת לישראל:
בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים - ספיקו טהור.
ורבי ישמעאל?
אמר רבי עקיבא תרומה, ומנהדר ליה איהו כהונה!?
ותו:
לרבי עקיבא, כהונה מנא ליה?
וכי תימא:
כהונה - לא צריכא קרא,
כט, א, שהרי עשה בה ספק זונה כזונה.
תרומה - נמי לא תיבעי קרא,
שהרי עשה בה ספק זונה כזונה!
אלא לרבי עקיבא, ארבעה קראי כתיבי:

201 ועבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והוא נטמאה או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה

רַס"י

וכהונה אתיא מקל וחומר. ולא דריש ווי"ו ופרכינן לר' ישמעאל כיון דלא דריש ווי"ו ממאי דקרא לתרומה מדריש וכהונה אתיא בקל וחומר ואתו כולחו דילמא קרא לכהונה אתא דכיון דלא כתיב תרומה בהדיא אנא אמינא תרומה לא אתרבאי לאיסורא אלא כהונה הוא דאתרבאי דחמירא מיניה ותרומה שריא:

אמו לך מסתברא. דקרא תרומה רבי דומיא דתרין נטמאה דרבי בהן בעל ובעל דמחיים דבעל קמיתסרא להו כגון אם יגרשנה אסורה לבעל הילכך מקרא שלישי נמי למידי דמיתסר ביה מחיים לבעל אתי והיינו תרומה ולמעוטי כהונה שאין פסוק זה בא לאוסרה אלא לאחר מיתה דמחיים הא אסירא וקיימא דהא מגרש לה והויא לה גרושה ואסורה לכהונה:

ורבי עקיבא. דמצריך קרא לכהונה דומיא דבעל ובעל לית ליה ואי לא כתיב קרא יתירא לא הוה מרבין אלא כהונה דחמירא דכל חד וחד קרא באנפי נפשיה הוא ולא אמרינן הא לא מרבי אלא דומיא דהנך:

ואי נמי אית ליה. ומיתוקם קרא לתרומה אפילו הכי אתא ווי"ו יתירא לכהונה ואע"ג דאיכא למילפה בקל וחומר טרח וכתב לה קרא:

חד - לבעל,
 וחד - לבעל,
 וחד - לכהונה,
 וחד - לתרומה.

ורבי ישמעאל?

תלתא קראי כתיבי:

חד - לבעל,
 וחד - לבעל,
 וחד - לתרומה.

וכהונה אתיא בקל וחומר.

ורבי ישמעאל, ממאי דאיצטריך קרא לתרומה, וכהונה אתיא בקל וחומר?
 דילמא כי אצטריך לכהונה, ותרומה שריא!

אמר לך: מסתברא דומיא דבעל ובעל.
 מה בעל ובעל מחיים - אף תרומה נמי מחיים,
 לאפוקי כהונה דלאחר מיתה.

ורבי עקיבא, "דומיא דבעל ובעל" לית ליה.
 ואי נמי אית ליה - מילתא דאתיא בקל וחומר טרח וכתב לה קרא.

4. כט, א

רפ"י

אלא לאו שמע מינה. הבשר אשר יגע בדבר שאין בו דעת לישראל הוא דבשר הוי נוגע הילכך ספקו טהור וכל טהור יאכל בשר דאיירי בטומאת הגוף דיש בו דעת לישראל בהווא קאמר לך ספיקו טמא:

דעת נוגע ומגיע. במטמא ונטמא כי סוטה דיש בה דעת ויש דעת בבוועל המטמאה קמשמע לן דרב גידל דנפקא מכל טהור הא ספק לא יאכל כיון דיש בו דעת בזה שנטמא אבל במטמא לא בעינן דעת:

[... ומה סוטה דבר שיש בו דעת לישראל - אף שרץ, דבר שיש בו דעת לישראל.

ומנאן אמרו:

דבר שיש בו דעת לישראל, ברשות היחיד - ספיקו טמא, ברשות הרבים - ספיקו טהור. ושאין בו דעת לישראל, בין ברשות היחיד בין ברשות הרבים - ספיקו טהור].

אמר רב גידל אמר רב:

דבר שיש בו דעת לישראל, ואין בו דעת לישראל,

מזהאי קרא נפקא: **"והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל"**²⁰² (ויקרא ז, יט) -

ודאי טמא הוא - דלא יאכל,

הא ספק טמא וספק טהור - יאכל.

אימא סיפא: **"והבשר כל טהור יאכל בשר"** (ויקרא ז, יט),

ודאי טהור - הוא דיאכל בשר,

הא ספק טמא וספק טהור - לא יאכל.

אלא לאו שמע מינה:

כאן - שיש בו דעת לישראל,

כאן - שאין בו דעת לישראל.

ואיצטריך דרב גידל אמר רב,

ואיצטריך למיגמר מסוטה.

דאי מדרב,

הוה אמינא: בין ברשות היחיד ובין ברשות הרבים, איצטריך למיגמר מסוטה.

ואי מסוטה,

הוה אמינא: עד דאיכא דעת נוגע ומגיע,

צריכא.

²⁰² והבשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל בשר וישרף והבשר כל טהור יאכל בשר

5. כט, א-ב

ר"י

ומאחר דאין לו. מקרא מן התורה למה הוא טמא בתרומה לרבי יוחנן דקאמר עתיד דור אחר לטהרו אבל הוא היה מטמאו: **ומה טבול יום.** שלא העריב שמשו:

שמותר בחולין. כדאמרינן ביבמות בהערל (דף עד): תלתא קראי כתיבי טבל ועלה מותר לחולין ולמעשר העריב שמשו אוכל בתרומה הביא כפרתו בטומאה שהיא בת קרבן מותר בקדשים:

כבר שני שפסול בחולין. דכתיב (ויקרא יא) כל אשר בתוכו יטמא חולין ותרומה וקדשים במשמע דין הוא שיעשה שלישי בתרומה ודיו ליכא למימר דאם כן בטל ליה קל וחומר דהא שני בתרומה מקרא משתמע כי חולין וקיימא לן (בב"ק דף כה.) דהיכא דמיפרך קל וחומר לא אמרינן דיו: **שכן אב הטומאה.** כגון טמא מת או זב או מצורע שהן בטומאתן אבות:

מטבול יום דשרץ. אדם שנגע בשרץ ראשון לטומאה היה ולא אב הטומאה וכי טבל הותר לחולין ואסור לתרומה ואפי' לנגיעה דכתיב נמי הערב שמש בכלים במים יובא וטמא עד הערב וטהר (ויקרא יא) והא לנגיעה הוא להשתמש בו תרומה ואשמעינן דכלי טבול יום פסל ליה:

שכן יש במינו אב הטומאה. אם היה נוגע כלי זה או אדם זה במת נעשה אב הטומאה לטמא אדם וכלים תאמר באוכל שאינו נעשה אב הטומאה אפי' עיי' מת דכתיב (במדבר יט) וכל אשר יגע בו הטמא יטמא ומהכא נפקא לן טמא מת דמטמא אדם וכלים ועל כרחיך בטמא מת שיש לו טהרה במקוה כתיב דהא כתיב לעיל מיניה והזה הטהור על הטמא ורחץ במים דבר שיש לו טהרה נעשה אב הטומאה במגע טמא מת על ידי מגע המת יצאו אוכלים ומשקין וכלי חרש שאין לו טהרה: **כלי חרש יוכיח.** שאין במינו אב הטומאה ומטמא את התרומה כשהוא ראשון וכ"ש שפוסלה אף אתה אל תתמה על כבר שני שאע"פ שאין במינו אב הטומאה יפסול דטעמא לאו באב הטומאה תלי:

"בו ביום דרש רבי עקיבא:

"**וְכָל כְּלֵי חָרֶשׁ** [אֲשֶׁר יִפֹּל מֵהֶם אֶל תּוֹכוֹ כֹּל אֲשֶׁר בְּתוֹכוֹ יִטְמָא] (ויקרא יא, לג), אינו אומר 'טמא' אלא 'יטמא' - לטמא אחרים. **למד על כפר שני, שמתמא את השלישי.**

אמר רבי יהושע:

מי יגלה עפר מעיניך רבו יוחנן בן זכאי!

שהיית אומר: עתיד דור אחר ולטהר כפר שלישי,

שאינו לו מקרא מן התורה שהוא טמא,

והלא רבי עקיבא תלמידך מביא לו מקרא מן התורה שהוא טמא,

שנאמר: "כל אשר בתוכו יטמא"!

ומאחר דאין לו - למה טמא?

אמר רב יהודה אמר רב:

מן התורה אין לו,

מדיו קל וחומר יש לו.

ומה טבול יום שמותר בחולין, פוסל בתרומה,

כפר שני שפסול בחולין - אינו דין שיעשה שלישי בתרומה!?

איכא למיפרך:

מה לטבול יום שכן אב הטומאה!

כטב, תיתי מטבול יום דשרץ!

מה לטבול יום דשרץ שכן במינו, אב הטומאה!

כלי חרש יוכיח.

מה לכלי חרש שכן מטמא מאוירו!

טבול יום יוכיח,

וחזור הדין: לא ראי זה כראי זה, ולא ראי זה כראי זה,

הצד השונה שבהן: שמותרין בחולין, ופוסלין בתרומה,

כל שכן כפר שני שפוסל בחולין דפוסל בתרומה.

ודור אחר, פריך:

מה להצד השונה שבהן: שכן יש בהן צד חמור.

ורבו יוחנן בן זכאי, צד חמור לא פריך.

ר"י

מה לכלי חרש כו' טבול יום יוכיח. שאין כלי שטף הראוי לטבילה מטמא מאוירו ופסיל תרומה:

לא ראי. טבול יום כראי כלי חרש לומר שטעם פסול התרומה תלוי משום שמתמא מאוירו דהא טבול יום אינו מטמא מאוירו ופסיל ולא ראי כלי חרש להיות אב הטומאה במינו כראי טבול יום דליכא למימר טעמא דטבול יום דפסיל בתרומה משום דמין אב הטומאה הוא דהא ליתא להא חומרא בכלי חרש ופסיל:

הצד השוה שבהן. צריך אתה למצוא חומר שוה בשניהם לתלות בו טעם פסול תרומה ומהו צד השוה שבהן שמתמאין טבול יום איקרי טמא דכתיב (ויקרא כב) ובא השמש וטהר מכלל דעד השתא טמא וכלי חרש כתיב (שם יא) תנור וכירים יותץ טמאים הם ופוסלין בתרומה וכ"ש כבר שני דפסיל טפי מטבול יום שהוא טמא ואסור בחולין שיפסול בתרומה: ובכל הספרים כתיב הצד השוה שבהן שמותר בחולין ופוסל בתרומה ולהן לישא אין אדם יכול לפרש איזהו כלי חרש שמותר בחולין ופסולין בתרומה ובדוחק גדול יש לפרש כלי חרש המוקף צמיד פתיל שמציל על חולין שבתוכו ואין מציל על התרומה שבתוכו. והרבה מגומיין ותשובות וביטול שיטת הגמרא יש בדבר חדא דלא אשכחן דאינו מציל בתרומה דבתיגיה (דף כה.) אמר אין חטאת ניצלת בצמיד פתיל אבל תרומה לא תנן. בה ועוד אין זה פוסל בתרומה דהא לא פסיל מידי אלא אינו מגין ומאיליה היא נטמאת מאהל המת ועוד כל הצד השוה שבגמרא שאל ללמוד חומר צריך שיהא חמור וזה קל דקאמר הצד השוה שבהן שמותרין בחולין ואין זו שיטה בכל הגמרא וללשון שפירשתי אל תשיבני מה שאומר כלי חרש יוכיח שהיה לו להביא הוכחה בדבר הדומה לטבול יום שאע"פ שטהור לחולין פסול לתרומה שאין זו תשובה דאין צריך הוכחה אלא לסתור תשובתו שתולה טעם החומרא דפסול תרומה מפני שהוא אב הטומאה וקא מהדר ליה כלי חרש יוכיח שאין בו חומר זה ופוסל וכן שיטת רוב הדיינים כי ההוא דכל הבשר (חולין דף קטו): מנין לבער בחלב שאסור בהנאה קל וחומר ומה ערלה שלא נעבדה בה עבירה אסורה בהנאה בשר בחלב שנעבדה בו עבירה בבישולו אינו דין שאסור בהנאה מה לערלה שכן לא היתה לה שעת הכושר חמץ בפסח יוכיח מה לחמץ שבו כרת כלאי הכרם יוכיח והא כלאי הכרם נעבדה בו עבירה בזריעתו וחמץ בפסח נמי עבר בבל יראה ולא דמו לערלה בקולא דידיה וקא הויא הוכחה:

צד חמור. טבול יום יש במינו אב הטומאה כלי חרש מטמא מאוירו:

ורבי יוחנן צד חמור לא פריך. לא חשיב ליה פירכא הואיל ואין חומר שבשניהם שוה:

6. כט, ב - ל, א

כ"י

מנין לרביעי בקודש שהוא פסול. ולא אמרינן טהור הוא כבתרומה:
מחוסר כפורים. בטומאות הצריכות קרבן כגון זב וזבה ויולדת ומצורע:
שמות בתרומה פסול בקודש. ביבמות ילפינן לה בפרק הערל (דף עז:):
שלישי שפסול בתרומה. כדילפינן לעיל מטבול יום:

דין הוא שיעשה רביעי בקודש. ולא תימא דיו לבא מן הדין להיות כנדון ונימא הכי שלישי שפסול בתרומה דיו הוא שיהא פסול לקודש דאם כן בטיל ליה האי קל וחומר דשלישי בקודש לא איצטריך דלא מיבעיא דכי היכי דבתרומה אייתיניה בקל וחומר מטבול יום הכי נמי אתי קודש בההוא קל וחומר אלא אפילו מן התורה למדנוהו והיינו דקאמר למדנו שלישי לקודש מן התורה הילכך אי אמרינן דיו איפרך ליה ק"ו כו':

מי לא עסקינן. מי לא מצינן למישמע מינה דאפי' נגע בשני נמי קאמר לא יאכל דהא בכל טמא כתיב ושני איקרי טמא דכתיב כל אשר בתוכו יטמא והאי בבשר שלמים כתיב דקדש נינהו:

טעם בריבי. טעמו של ר' יוסי שהוא חכם וגדול הדור אינו יודע מהו שלמד רביעי בקודש שהרי מקל וחומר זה תשובתו בצדו:

אוכל הבא מחמת טבול יום. שנגע בטבול יום והוא של קדש או של תרומה יוכיח שפסול בתרומה מן התורה כדפרישית לעיל דבכלים נמי כתיב הערב שמש לגבי תרומה ואינו אלא לנגיעה ואינו עושה רביעי בקודש לרבנן דפליגי עליה דאבא שאול ואמרו טבול יום פוסל בקודש ואינו מטמא לפסול את מי שיחזור ויגע בו וקא סלקא דעתא דר' יוסי כרבנן סבירא ליה הילכך תשובתו בצדו דא"כ הכי נמי נדרש להאי ק"ו שיפסול אוכל הבא מחמת טבול יום את הקודש ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול בקודש אוכל הנוגע בטבול יום שפסול בתרומה דין הוא שיעשה רביעי בקודש:
טבול יום תחילה לקודש. מעלה עשו בקודש להיות טבול יום אצלו כראשון לטומאה ויטמא שני בקדש זה מזה שאוכל שנוגע בטבול יום נעשה שני ועושה את חבירו שלישי ושניהם קרויין טמאין שמקלקלין את אחרים והשלישי פוסל את הרביעי להיות הוא עצמו פסול אבל לא יפסול את אחרים במגעו:

רבי מאיר אומר מטמא אחד ופוסל אחד. הרי הוא כשאר שני שפוסל את התרומה והנוגע בו פוסל את הקודש כך טבול יום הפוסל את התרומה הנוגע בו טמא לקודש ולפסול עוד אחד:

כך פוסל כו'. ואין הנוגע בטבול יום פוסל את הקודש אלא הוא עצמו פסול:

ממאי דרבי יוסי כרבנן סבירא ליה. דתהוי תשובה בצדו דילמא כאבא שאול סבירא ליה והוא הדין דהוה מצי רב פפא למימר דילמא כר' מאיר סבירא ליה ואין כאן עוד תשובה דהא עביד רביעי אלא רבותא נקט כלומר מאן לימא לן דלא מחמיר כאבא שאול דילמא כוותיה סבירא ליה דאוכל הבא מחמת טבול יום אם של קודש הוא מטמא אחד ופוסל אחד דההוא דנגע ביה פסיל ליה דאורייתא ואפילו הוי קמא תרומה פסול לקודש מקל וחומר. ממחוסר כפורים כדדריש רבי יוסי לעיל ודריש ליה נמי הכא ומה מחוסר כפורים שמותר בתרומה פסול לקודש אוכל תרומה הבא מחמת טבול יום שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי בקדש והיכא דהוה ליה דקודש עבד רבנן מעלה שיטמא אחד ויפסול אחד:

דאי סלקא דעתך כאבא שאול סבירא ליה. מקל וחומר דמחוסר כפורים פסיל לקמא וממעלה דרבנן מטמא ליה כיון דמדאורייתא פסיל ליה לההוא דנגע ביה ליתיה לרביעי בקודש מאוכל הבא מחמת טבול יום:

ומה אוכל הבא מחמת טבול יום דטבול יום. שבא מכחו שרי בחולין עושה רביעי בקודש כלומר פוסל את הקודש מקל וחומר ממחוסר כפורים:

תנא:

"אמר רבי יוסי:

מנין לרביעי בקודש שפסול?

ידין הוא.

מה 'מחוסר כפורים'?

מותר - בתרומה,

פסול - בקודש.

שלישי, שפסול בתרומה אינו דין הוא שיעשה רביעי בקודש?

ולמדנו שלישי לקודש - מן התורה,

ורביעי - מקל וחומר."

"שלישי לקודש מן התורה" - מגלן?

דכתיב: "והקשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל"²⁰³ (ויקרא ז, ט).
 מי לא עסקינן דנגע בשני? ואמר רחמנא "לא יאכל".

"רביעי מקל וחומר".

כדאמרן.

אמר רבי יוחנן:

טעם בריבי - אינו יודע מה הוא,

שהרי, תשובתו בצדו: אוכל הבא מחמת טבול יום יוכיח,

שפסול בתרומה ואינו עושה רביעי בקודש.

דתנא:

"אבא שאול אומר:

טבול יום תחילה לקודש לטמא שנים,

ולפסול אחד.

רבי מאיר אומר:

מטמא אחד, ופוסל אחד.

וחכמים אומרים:

בשם שפוסל אוכלי תרומה ומשקי תרומה,

כך פוסל אוכלי קודש ומשקי קודש."

מתקיף לה רב פפא:

ממאי דרבי יוסי כרבנן סבירא ליה?

דלמא כאבא שאול סבירא ליה,

דאמר: לטמא שנים ולפסול אחד!

אי סלקא דעתך כאבא שאול סבירא ליה - ליתיה לרביעי בקודש,

מאוכל שבא מחמת טבול יום.

ומה אוכל הבא מחמת טבול יום, דטבול יום גופיה מותר בחולין,

אמרת עושה רביעי בקודש,

אוכל שלישי הבא מחמת שני, דשני גופיה אסור בחולין,

אינו דין שעושה רביעי בקודש?

וכי תימא: משום דאיכא למיפרך: מה לטבול יום שכן אב הטומאה!

הא אייתינה ממחוסר כפורים, ולא פרכיה!

²⁰³ והקשר אשר יגע בכל טמא לא יאכל באש ישרף והקשר כל טהור יאכל בשן

7. ל, א-ב

רַבִּי

שלישי הבא מחמת שני כו'. דשמעין מיניה תרתי ש"מ אוכל הבא מחמת טבול יום דסבירא ליה כאבא שאול וש"מ שלישי הבא מחמת שני נהי דחמישי בקדש לא אמר דנייתי מינה כדקעביד בטבול יום דהתם מעלה דרבנן היא ובקודש מקודש מיירי ורבי יוסי מדאורייתא קאמר אבל רביעי מיהא אייתי מינה:

וכ"ת כו' הא איתניה. ר' יוסי מק"ו ממחוסר כיפורים דאיכא למיפרך נמי מה למחוסר כיפורים שכן אב הטומאה ולא פריך דלא חשיב ליה ר' יוסי פירכא דהשתא דטבל לה אזלה לה ההיא טומאה:

כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים. כל שהוא טהור מן התורה וחכמים הזקיקוהו לבא במים וליטהר כגון הבא ראשו ורובו במים שאובין והאוכל חצי פרס אוכלין טמאין והידיים שהצריכום ' טבילה כולם בתורת שנים הטעונים:

מטמאין את הקדש. להיות שלישי ויעשה רביעי ופוסלין את התרומה:

וחכמים אוסרין במעשר. באכילה אבל נגיעה שרי וחולין אף לאכול והכי אמר בחגיגה (דף יח:.) והוא הדין נמי דלרבנן אין שני עושה שלישי בחולין והאי דלא חשיב להו לפי שלא נתפרשו שמותן ור"מ ומחלוקתו קאמר:

דאם איתא. דשלישי בחולין מן התורה ליתיה רביעי בתרומה מק"ו מטבול יום כדאייתי לשלישי לעיל משני בחולין:

וחמישי בקדש. מרביעי בתרומה מק"ו ממחוסר כיפורים כדאייתי לרביעי לעיל משלישי בתרומה:

האוכל אוכל ראשון. חצי פרס מאוכל ראשון נעשה גופו ראשון לטומאה מדרבנן והאוכל אוכל שני נעשה גופו שני ובשחיטת חולין מפרש טעמא שעושה את האוכל חמור כמאכל בהשוחט (חולין ד' לד.):

רבי יהושע אומר האוכל אוכל ראשון או אוכל אוכל שני שני. מאכל ראשון לא עביד ליה ראשון אלא שני שאין האוכל חמור כמאכל אבל מאכל שני עושה אותו שני והתם מפרש טעמא מצינו שהשני עושה שני על ידי משקיף:

שלישי שני לקדש. האוכל אוכל שלישי נעשה גופו שני לקדש שאם יגע בקדש יטמאנו לפסול עוד אחד והתם מפרש טעמא וכל הנך טומאות מדרבנן נינהו:

בחולין שנעשו על טהרת תרומה. באיזו חולין אמרו שהאוכל שלישי שלהן נעשה שני לקדש בחולין שנעשו על טהרת תרומה שבעליהם כהן ורגיל בתרומה וקיבל עליו לאכול חולין שלו בטהרת תרומה כדי שיהא רגיל לתרומותיו בטהרה הזקוקה להן הילכך משכחת בהו שלישי דבחולין אחרים לא משכחת שלישי: ה"ג על טהרת תרומה אין חולין גרידי לא ומאן דגריס על טהרת הקדש לא הכי מפרש לה על טהרת הקדש לא דהו להו חולין גרידי שהמתפיס חולין לטהרת הקדש בטלה דעתו ואין בדבריו כלום:

שלשתן שוין. הנך דמפרש להו ראשון של חולין וראשון של תרומה וראשון של קודש:

[בו ביום דרש רבי עקיבא:

"וכלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא" ²⁰⁴ (ויקרא יא, לג), אינו אומר 'טמא' אלא 'יטמא' - לטמא אחרים. למד על כנר שני שנטמא את השלישי].

אמר רב אסי אמר רב, ואמרי לה אמר רבה בן אסי אמר רב: רבי מאיר,

ורבי יוסי,

ורבי יהושע,

ורבי אלעזר,

ורבי אליעזר -

כולהו סבירא להו: דאין שני עושה שלישי בחולין.

"רבי מאיר?"

דתנן:

"כל הטעון ביאת מים מדברי סופרים,

מטמא - את הקודש,

ופוסל - את התרומה,

ומותר בחולין ובמעשר,

דברי רבי מאיר.

וחכמים אוסרין במעשר" (פרה יא, ה).

"רבי יוסי?"

הא דאמרן,

דאם איתיה, ליתיה לרביעי בתרומה.

וחמישי בקודש.

"רבי יהושע?"

דתנן:

"רבי אליעזר אומר:

האוכל אוכל ראשון - ראשון,

שני - שני,

שלישי - שלישי.

רבי יהושע אומר:

האוכל אוכל ראשון ואוכל שני - שני,

שלישי - שני בקודש,

ואין שני בתרומה.

בחולין שנעשו על טהרת תרומה" (טהרות ב, ב).

"על טהרת התרומה" - אין,

על טהרת הקודש - לא.

אלמא קסבר: אין שני עושה שלישי בחולין.

"רבי אלעזר?"

דתנן:

"רבי אלעזר אומר:

שלשתן שוין,

הראשון - שבקודש, ושבחולין, ושבתרומה, מטמא שנים ופוסל אחד בקודש,

מטמא אחד ופוסל אחד בתרומה, ופוסל אחד בחולין."

²⁰⁴ וכל כלי חרש אשר יפל מהם אל תוכו כל אשר בתוכו יטמא ואתו תשבירו

ר"י

מטמא שנים ופוסל אחד בקדש. דהיינו רביעי:

מטמא אחד ופוסל אחד בתרומה. דהוה ליה שלישי:

ופוסל אחד בחולין. דהוה ליה שני ותנא דפליג עליה סבר ראשון של חולין לא אויל בקדש עד רביעי שאין קדש בא לידי רביעי אלא אם כן היה ראשון של קודש ומיהו שמעינן מינה דאין שלישי בחולין:

ר"א אומר חלה נישלת מן הטהורה על הטמאה. רישא דמתני' במסכת חלה (פ"ב מ"ז) הכי שיעור חלה אחד מכ"ד נטמאה עיסתה שוגגת או אנוסה אחד ממ"ח נטמאת במזיד אחד מכ"ד שלא יהא חוטא נשכר ר"א אומר היכא דנטמאת מזידה תלוש אחרת בטהרה ותטול מן הטהורה על הטמאה משום דמצוה לתרום מן המוקף כיצד תעשה שיהא מן המוקף וטהורה נוטלת כדי חלת הטמאה מעיסה הטהורה עד שלא הורמה חלתה דאי הורמה חלתה דטהורה תו לא מצי לאפרושי מן הפטור על החיוב ולא חייל עליה תו שם חלה:

ונותנת פחות מכביצה באמצע כדי לתרום מן המוקף. מוקף לשון מחובר ומקורב כמו אין מקיפין שתי חביות במסכת ביצה (דף לב.): ומקרא נפקא לן והרמותם ממנו מן המוקף לו בספרי הילכך צריכה

להקיף החלה אצל העיסה קודם שתקרא לה שם והכי מקיפה לה נותנת בעריבה לצד אחד ונותנת מן העיסה הטהורה פחות מכביצה בין החלה הטהורה ובין העיסה הטמאה והאמצעית נוגעת בשתייהן ומצרפתן וקורא שם על החלה ומסלקת עם קריאת השם ופחות מכביצה אינו מטמא את החלה ואע"פ שהוא עצמו מקבל טומאה כדתניא בתורת כהנים מכל האוכל אשר יאכל מלמד שהוא מיטמא בכל שהוא יכול יטמא לאחרים בכל שהוא ת"ל אשר יאכל ודרשינן ליה בפרק בתרא דיומא (דף פ.) אוכל הנאכל בבת אחת ושיערו חכמים אין בית הבליעה מחזיק יותר מביצת תרנגולת: וחכמים אוסרין. כדבעינן לפרושי טעמא:

ותניא כביצה. ותניא בברייתא דאליבא דר' אליעזר ונותנת אף כביצה באמצע ואפ"ה לא מטמא לה לחלה עד שלא נקרא עליה שם:

סברוה רבנן. הני דבי מדרשא דבעו למשמע מינה דר' אליעזר אין שני עושה שלישי בחולין ס"ל אידי ואידי הך ברייתא נמי אליבא דרבי אליעזר דשרי כביצה ומתני' דאמר פחות תרווייהו בעיסה ראשונה העיסה הטמאה ראשונה לטומאה היא ואפ"ה קאמר ר' אליעזר בברייתא כביצה ואע"ג דמיטמאה אמצעית מחמת ראשונה והויא לה שניה לא הדרא ועבדא לה לחלה עד שלא קרא עליה שם שלישי ואע"ג דמעיסת חולין הטבולין לחלה הוא דכ"ע בין לר' אליעזר בין לרבנן לאו כחלה דמיא למיהוי עלה תורת תרומה:

מאי לאו בהא קמיפלגי. רבי אליעזר ורבנן דר' אליעזר דשרי סבר אין שני עושה שלישי בחולין ורבנן דאסרי סברי שני עושה שלישי בחולין ואיטמא לה חלה לפני קריאת השם ואע"ג דחולין הוא ואשתכח דספינן לכהן חלה טמאה בחזקת שהיא טהורה ותנא דמתני' דאמר לר' אליעזר פחות מכביצה לאו משום דאית ליה שני עושה שלישי אלא משום דכמה דאפשר למעוטי טומאה דאמצעית ממעטינן דאסור לגרום טומאה לחולין אלא משום תקנת תרומה הוא דשרי והא אפשר בהכי אי נמי משום דילמא לא מיזדהר בה שלא תגע חלה באמצעית זו אחר קריאת השם וחכמים אוסרין דילמא אתי למיעבד כביצה ומטמא אמצעית והדרא ומטמא לחלה:

לא דכ"ע. ואפילו לרבנן אין שני עושה שלישי בחולין והאי דקאסרי רבנן משום דקסברי חולין הטבולין לחלה כחלה דמו ומיפסלי משום שם שלישי: ואיבעית אימא דכ"ע לאו כחלה דמי וכ"ע אין שני עושה שלישי בחולין והכא במותר לגרום טומאה לחולין כו'. טעמא דרבנן דאסרי משום אמצעית הוא דמיטמא מחמת העיסה שהיא ראשונה וקסברי אסור לגרום טומאה לחולין משום תקנת תרומה ור' אליעזר סבר מותר לגרום טומאה לאמצעית כדי לתקן חלה בטהרה ותנא דמתניתין ותנא דברייתא אליבא דר' אליעזר נמי בהא פליגי תנא דמתניתין סבר אע"ג דמותר לגרום לה טומאה מיהו כל כמה דאפשר למעוטי לא מפשינן לחו לגרום להן טומאה בחנם והא אפשר בהכי הלכך כביצה לא דחשיב ותנא דברייתא סבר כיון דמותר לגרום לא שניא שיעורא רבא ולא שניא שיעורא זוטרא דאפילו בכדי ביצה נמי מותר לגרום אי נמי תנא דמתני' סבר דילמא נגע חלה באמצעית אחר קריאת השם ותנא ברא לא חייש:

"רבי אליעזר?"

דתנן:

"רבי אליעזר אומר:

חלה נישלת מן הטהורה על הטמאה,

כיצד?

שתי עיסות אחת טהורה ואחת טמאה,

נוטל כדי חלה מעיסה שלא הורמה חלתה,

ונותנת פחות מכביצה,

באמצע - כדי ליטול מן המוקף.

לב, וחכמים אוסרין" (חלה ב, ח).

ותניא:

"כביצה".

סברוה: אידי ואידי - בעיסה ראשונה, וחולין הטבולין לחלה לא פחלה דמו.

מאי לאו בהא קמיפלגי:

דמר סבר: אין שני עושה שלישי בחולין.

ומר סבר: שני עושה שלישי בחולין.

אמר רב מרי בריה דרב כהנא:

דכולי עלמא: אין שני עושה שלישי בחולין,

והכא בחולין הטבולין לחלה קמיפלגי:

מר סבר: כחלה דמו.

ומר סבר: לא פחלה דמו.

ואיבעית אימא:

דכולי עלמא: חולין הטבולין לחלה - לא פחלה דמו,

ואין שני עושה שלישי בחולין,

והכא: במותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל קמיפלגי:

מר סבר: מותר לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל.

ומר סבר: אסור לגרום טומאה לחולין שבארץ ישראל.

8. ל, ב

רש"י

במאי קמיפלגי. רייע ור' אליעזר
בנו של ר' יוסי הגלילי:

"בו ביום דרש רבי עקיבא:

"ומדתם מחויין לעיר את פאת קדמה אלפים באמה"²⁰⁵ (במדבר לה, ה).
ומקרא אחר אמר: "מקיר העיר והוצה אלף אמה סביב"²⁰⁶ (במדבר לה, ד).
אי אפשר לומר "אלף אמה" שצבר נאמר: "אלפים אמה",
ואי אפשר לומר: "אלפים אמה" שצבר נאמר: "אלף אמה",
הא כיצד?

"אלף אמה" - מגרש,

ו"אלפים אמה" - תחום השבת.

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר:

"אלף אמה" - מגרש,

ו"אלפים אמה" - שדות וכרמים".

במאי קא מיפלגי?

מר סבר: תחומין דאורייתא,

ומר סבר: דרבנן.

²⁰⁵ ומדתם מחויין לעיר את פאת קדמה אלפים באמה ואת פאת נגב אלפים באמה ואת פאת ים אלפים באמה ואת פאת

בתנן זה יהיה להם מגרשי הערים

²⁰⁶ ומגרשי הערים אשר תתנו ללויים מקיר העיר והוצה אלף אמה סביב

9. ל, ב - לא, א

רש"י

כגדול המקרא את הלל. מקרהו לציבור להוציאן ידי חובתן:

והן עונין אחריו ראשי פרקין הללויה. שהוא ראש הפרשה על כל דבר שהוא אומר עונין אחריו הללויה דתנן במסכת סוכה (דף לח.) מי שהיה עבד או אשה או קטן מקרין אותו הוא עונה אחריהן מה שהם אומרים ואם היה גדול מקרא אותו עונה אחריו הללויה:

כסופר. מלמד תינוקות והוא תדיר בבית הכנסת ופורס על שמע לעשרה הנועדים. פורס לשון פורס החג לפני החג (שקלים דף ה) מתחיל בברכות שלפני קריאת שמע והן עונין אחריו וקורין כולן יחד וכך שרתה רוח הקודש על כולם וכווננו יחד את השירה ככתבה:

לאמר אמילתא קמייתא קאי שעונין תמיד אשירה לה:

ורבי נחמיה סבר ויאמרו. אמשה ובני ישראל קאי ומשמע דאמור כולוהו בהדי הדדי:

לאמר דפתח משה ברישא. הכי קאמר ויאמרו כולם אחר שנרשו לאמר דהיינו אחר שפתח חכם:

עולל. גדול מיונק כדכתיב (שמואל א טו) מעולל ועד יונק ודרך המקרא לומר כן כלומר כלה הכל מן החשוב עד הגרוע כמו משור ועד שה (שם):

במקהלות. כשנקהלו על הים: **ממקור.** אף אותם שבמקור:

["בו ביום דרש רבי עקיבא:

"אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמור"²⁰⁷ (שמות טו, א), שאין תלמוד לומר: "לאמור".

ומה תלמוד לומר: "לאמור"?

מלמד שהיו ישראל עונין שירה אחריו של משה, על כל דבר ודבר בקוראין את הלל, לכך נאמר: "לאמור".

רבי נחמיה אומר:

בקורין את שמע,

ולא בקורין את הלל].

תנו רבנן:

"בו ביום דרש רבי עקיבא:

בשעה שעלו ישראל מן הים, נתנו עיניהם לומר שירה.

וכיצד אמרו שירה?

בגדול המקרא את הלל.

והן עונין אחריו ראשי פרקים.

משה אמר: "אשירה לה" (שמות טו, א) והן אומרים: "אשירה לה",

משה אמר: "כי גאה גאה" והן אומרים: "אשירה לה".

רבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי אומר:

בקטן המקרא את הלל,

והן עונין אחריו כל מה שהוא אומר.

משה אמר: "אשירה לה" והן אומרים: "אשירה לה",

משה אמר: "כי גאה גאה" והן אומרים: "כי גאה גאה".

רבי נחמיה אומר:

כסופר הפורס על שמע בבית הכנסת,

שהוא פותח תחילה והן עונין אחריו.

במאי קמפלגי?

רבי עקיבא סבר: "לאמור" (שמות טו, א) - אמילתא קמייתא.

ורבי אליעזר בנו של רבי יוסי הגלילי סבר: "לאמור" - אפל מילתא ומילתא.

ורבי נחמיה סבר: "ויאמרו" (שמות טו, א) - דאמור פוליהו בהדי הדדי.

"לאמור" - דפתח משה ברישא.

תנו רבנן:

"דרש רבי יוסי הגלילי:

בשעה שעלו ישראל מן הים נתנו עיניהם לומר שירה.

וכיצד אמרו שירה?

עולל מוטל על ברבי אמו, ותינוק יונק משדי אמו,

כיון שראו את השכינה עולל הגביה צנארו, ותינוק שמט דד מפיו,

ואמרו: "זה אלי ואנוהו" (שמות טו, ב),

שנאמר: "מפי עוללים ויונקים יסדת עז" (תהלים ח, ג).

היה רבי מאיר אומר:

מנין שאפילו עוברים שבמעיי אמן אמרו שירה?

לא, שנאמר: ^א "במקהלות ברכו אלהים ה' ממקוד ישראל" (תהלים סח, כז).

וקא לא חזו!

אמר רבי תנחום:

כרם נעשה להן כאספקלריא המאירה וראו.

²⁰⁷ אז ישיר משה ובני ישראל את השירה הזאת לה' ויאמרו לאמור אשירה לה' כי גאה גאה סוס ורכבו רמה בים

10. לא, א

כָּשׁ"י

וּלְיַחְזִי הָאֵי לֹא כּוּ'. וְאִמַּאי אָמַר
הַדְּבַר עַדִּיין שְׁקוּל:
הִ"נ דְּלֹא הוּא. וְהִ"ק קְרָא אִינּו
חוּשֶׁשׁ לְצַרְתָּם וְלֹא צַר בָּהּ:

"בּוּ בַיּוֹם דְּרַשׁ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ בֶּן הוּרְקָנוֹס:

שְׁלֹא עֶבֶד אִיּוֹב [אֶת הַקְּדוֹשׁ בְּרוּךְ הוּא אֶלֶּא מֵאַהֲבָה,

שְׁנֵאמַר: "הֵן יִקְטְלֵנִי לּוֹ אֵיחָל"²⁰⁸ (אִיּוֹב יג, טו).

וְעַדִּיין הַדְּבַר שְׁקוּל: "לוֹ" אֲנִי מְצַפֶּה.

אוּ: אֲנִי מְצַפֶּה?

תְּלַמּוּד לּוֹמַר: "עַד אָגוּעַ לֹא אֶסִּיר תְּמַתִּי מִמְּנִי"²⁰⁹ (אִיּוֹב כו, ה) - מְלַמֵּד שֶׁמֵּאַהֲבָה עֲשֵׂה".

וְלִיחְזִי הָאֵי "לֹא",

אֵי בְּלִמ"ד אֶל"ף כְּתִיב - לֹא הוּא,

אֵי בְּלִמ"ד וַי"ו כְּתִיב - לוֹ הוּא!

וְכָל הַיְכָא דְכְּתִיב: בְּלִמ"ד אֶל"ף - לֹא הוּא!?

אֶלֶּא מַעֲתָה: "בְּכָל צָרְתָם לֹא צָר"²¹⁰ (ישעיה סג, ט) דְּכְּתִיב: בְּלִמ"ד אֶל"ף, הַכִּי נְמִי 'לֹא' הוּא!?

וְכִי תִימָא: הַכִּי נְמִי,

וְהַכְּתִיב: "וּמִלֶּאף פְּנִיּוֹ הוֹשִׁיעֵם"!

אֶלֶּא לֹאוּ, מִשְׁמַע הַכִּי, וּמִשְׁמַע הַכִּי.

²⁰⁸ הֵן יִקְטְלֵנִי (לֹא) לוֹ אֵיחָל אֶף דְּרַבִּי אֶל פְּנִיּוֹ אוֹכִיחַ

²⁰⁹ חֲלִילָה לִי אִם אֶצְדִּיק אֶתְכֶם עַד אָגוּעַ לֹא אֶסִּיר תְּמַתִּי מִמְּנִי

²¹⁰ בְּכָל צָרְתָם (לֹא) לוֹ צָר וּמִלֶּאף פְּנִיּוֹ הוֹשִׁיעֵם בְּאַהֲבָתוֹ וּבְהַמְלִתּוֹ הוּא גֹאֲלָם וַיִּנְטְלֵם וַיִּנְשְׂאֵם כָּל יְמֵי עוֹלָם

11. לא, א

רש"י

באברהם כי ירא . אלהים אתה
(בראשית כב):
תלוי. זכותו לדורותיו להגין
עליהם עד אלפים דור:
לאלפים לאוהבי. סמך אוהביו
לאלפים ואידך קרא סמך לאלף
דור אל שומרי מצותיו דהיינו
מיראה ואין אלו דומין לפרוש
מאהבה לפרוש מיראה (לעיל דף
כב). דהנהו מאהבת שכר
ומיראת פורענות הקללות
והעונשין והכא מאהבת המקום
ומיראתו שמוראו גדול ומוטל
על הבריות:
וישמחו כל חוסי בך וגו'. סיפיה
דקרא ויעלצו בך אוהבי שמך:

[בו ביום דרש רבי יהושע בן הורקנוס:

שלא עבד איוב את הקדוש ברוך הוא אלא מאהבה,
שנאמר: "הן יקטלני לו איחל"²¹¹ (איוב יג, טו).

ועדיין הדבר שקול: "לו" אני מצפה.

או: אני מצפה?

תלמוד לומר: "עד אגוע לא אסיר תמתי ממני"²¹² (איוב כז, ה) - מלמד שמאהבה עשה.

אמר רבי יהושע:

מי יגלה עפר מעיניך רבן יוחנן בן זכאי!

שְׁהִיית דורש כל ימיה שלא עבד איוב את המקום אלא מיראה,

שנאמר: "איש תם וישר ירא אלהים וסר מרע"²¹³ (איוב א, א),

והלא יהושע תלמיד תלמידך למד שמאהבה עשה].

תניא:

"רבי מאיר אומר:

נאמר: "ירא אלהים" (איוב א, א) באיוב,

ונאמר: "ירא אלהים"²¹⁴ (בראשית כב, יב) באברהם,

מה "ירא אלהים" האמור באברהם מאהבה - אף "ירא אלהים" האמור באיוב מאהבה".

ואברהם גופיה מנלן?

דכתיב: "זרע אברהם אהבי"²¹⁵ (ישעיה מא, ח).

מאי איקא בין 'עושה מאהבה' ל'עושה מיראה'?

איכא הא דתניא:

"רבי שמעון בן אלעזר אומר:

גדול העושה מאהבה יותר מן העושה מיראה,

שזה תלוי - לאלף דור,

וזה תלוי - לאלפים דור.

הבא כתיב: "לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי"²¹⁶ (שמות כ, ו),והתם כתיב: "ולשמרי מצותי לאלף דור"²¹⁷ (דברים ז, ט).

התם נמי כתיב: "לאהביו ולשמרי מצותי לאלף דור" (דברים ז, ט)!

האי לדסמיה ליה והאי לדסמיה ליה.

הנהו תרי תלמידי דהוו יתבי קמיה דרבא,

חד אמר ליה אקריון בחלמאי: "מה רב טובך אשר צפנת ליראיך"²¹⁸ (תהלים לא, כ),וחד אמר ליה: אקריון בחלמאי "וישמחו כל חוסי בך לעולם ורגנו ... ויעלצו בך אהבי שמך"²¹⁹ (תהלים ה, יב).

אמר להו:

תרויכו רבנן צדיקי גמורי אתון,

קר - מאהבה,

וקר - מיראה.

הדרן עלך כשם שהמים

211 הן יקטלני (לא) לו איחל אף דרמי אל פניו אויב

212 חלילה לי אם אצדיק אתכם עד אגוע לא אסיר תמתי ממני

213 איש היה בארץ עויז איוב שמו והיה האיש הוא תם וישר וירא אלהים וסר מרע

214 ויאמר אל תשלח ידך אל הנער ואל תעש לו מאומה כי עתה ידעתי כי ירא א-להים ולא חשבת את בנך את יחידך ממני

215 ואתה ישראל עבדי יעקב אשר בחרתיך זרע אברהם אהבי

216 ועשה חסד לאלפים לאהבי ולשמרי מצותי

217 וידעת כי ה' א-להיך הוא הא-להים האל הנאמן שמר הברית והחסד לאהביו ולשמרי (מצותו) מצותיו לאלף דור

218 מה רב טובך אשר צפנת ליראיך פעלת לחסים בך נגד בני אדם

219 וישמחו כל חוסי בך לעולם ורגנו ותסר עלימו ויעלצו בך אהבי שמך

מסכת סוטה פרק ו' - "מי שקינא"

כ"ז

1. לא, א-ב

משנה

מי שקינא לאשתו ונסתרה,

אפילו שמע מעוף הפורח -

יוציא, ויתן בתובה,

דברי רבי אליעזר.

רבי יהושע אומר:

עד שישאו ויתנו בה מזרות בלבנה.

אמר עד אחד: "אני ראיתי שנטמאת" - לא היתה שותה.

ולא עוד אלא אפילו עבד אפילו שפחה - הרי אלו נאמניו,

אף לפוסלה מכתובתה.

חמותה, ובת חמותה, וצרתה, ויבמתה, ובת בעלה - הרי אלו נאמנות.

ולא לפוסלה מכתובתה, אלא שלא תשטה.

שהיה בדין:

ומה אם עדות ראשונה שאין אוסרתה איסור עולם -

אינה מתקיימת בפחות משנים,

עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם אינו דין שלא תתקיים בפחות משנים?

תלמוד לומר: "ועד אין בה" (במדבר ה, יג) כל עדות שיש בה.

קל וחומר לעדות הראשונה מעתה:

ומה אם עדות אחרונה שאוסרתה איסור עולם הרי היא מתקיימת בעד אחד,

עדות הראשונה שאין אוסרתה איסור עולם אינו דין שתתקיים בעד אחד?

תלמוד לומר: "מי מצא בה ערות דבר"²²⁰ (דברים כד, א),

ולהלן הוא אומר: "על פי שני עדים ... יקום דבר"²²¹ (דברים יט, טו),

מה להלן - על פי שנים,

אף כאן - על²²² פי שנים.

עד אומר: "נטמאת", ועד אומר "לא נטמאת",

אשה אומרת: "נטמאת", ואשה אומרת: "לא נטמאת" -

היתה שותה.

אחד אומר: "נטמאת", ושנים אומרים: "לא נטמאת" - היתה שותה.

שנים אומרים: "נטמאת", ואחד אומר: "לא נטמאת" - לא היתה שותה.

גמרא

האי תלמוד לומר "מי מצא בה ערות דבר",

תלמוד לומר: "בה" (במדבר ה, יג) -

"בה" - ולא בקינוי,

"בה" - ולא בסתירה מיבעי ליה!

הכי נמי קאמר:

תלמוד לומר: "בה" -

"בה" - ולא בקינוי,

"בה" - ולא בסתירה.

וטומאה בעלמא, בלא קינוי ובלא סתירה, דלא מהימן עד אחד - מנלן?

נאמר כאן: "דבר",

ונאמר להלן "דבר",

מה להלן - בשני עדים,

אף כאן - בשני עדים.

²²⁰ מי יקח איש אשה ובעלה והיה אם לא תמצא חן בעיניו מי מצא בה ערות דבר וכתב לה ספר מרידת ונתן מידה ושלחה מביתו

²²¹ לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר

²²² תוספת מילה, על פי הגהות הב"ח וכתבי יד

מתני'
מי שקינא לה ונסתרה. אם לאחר שקינא לה נסתרה:
אפי' שמע מעוף הפורח. שנסתרה יוציא ויתן כתובה ורבי אליעזר לטעמיה דאמר בפ"ק (לעיל דף ב:) סתירה לא בעיא עדות ואפילו עבד ואפילו שפחה נאמנין דהיינו נמי כעוף הפורח דאיתקש לטומאה דכולהו מהימני בה הילכך נאסרה עליו ואם אינו רוצה להשקותה יוציא ויתן כתובה:
רבי יהושע אומר עד שישאו ויתנו בה מזרות בלבנה. כלומר משום סתירה שאין בה ב' עדים אינה נאסרת עליו ור' יהושע לטעמיה דאמר משקה על פי שנים מיהו כשישאו ויתנו מזרות בלבנה בפריצותה מכוער הדבר ותצא דהא אפילו מיא תו לא בדקי לה כדתניא בפ"ק (לעיל דף ו:) וטהורה היא ולא שישאו ויתנו בה מזרות בלבנה:
אני ראיתי שנטמאת. באותה סתירה שהיא על פי שנים עדים לרבי יהושע ולרבי אליעזר ע"פ עוף הפורח:
לא היתה שותה. דעד אחד נאמן בה אף להפסידה כתובתה שרגלים לדבר ומקראי ילפינן לה לקמן במתני':
הרי אלו נאמנים אף לפוסלה מכתובתה שלא תשטה ולא תטול. כתובתה:
חמותה ובת חמותה וצרתה ויבמתה אשת אחי בעלה אף היא. כצרתה ושונאתה שדואגת הימנה שסופה להיות צרתה אם ימות בעלה בלא בנים תתייבם לבעל ובת בעלה מאשה אחרת אלו חמש נשים שונאות אותה ויבמות (דף ק"ז): מפרש טעמא אמאי סנו לה ואיני נאמנות לה לשום עדות שהיא לרעתה:
הרי אלו נאמנות. לה לעדות זו שהתורה האמינה: כל עדות שיש בה ומיהו לא לפוסלה: מכתובתה הואיל ושונאות אותה אלא שלא תשטה:
שהיה בדין. שלא יהא נאמן בה עד אחד אם לא מגזירת הכתוב:
הראשונה. סתירה שאין אוסרתה איסור עולם אלא עד שתשטה:
אינה מתקיימת בפחות משנים. כדבעינן למימר מגזרה שוה ורבי יהושע היא:
עדות האחרונה. טומאה:
כל עדות שיש בה. נאמן בה ובגמרא ילפינן לה דהכי קאמר תרי לית בה אלא אחד וקאמר והיא לא נתפשה למיסרה אלמא מהימן:
שאוסרתה איסור עולם. כדאמר (לעיל דף כח.) בסוטה ספק מנטמאה ונטמאה וכ"ש דאית:
עד אומר נטמאת ועד אומר לא נטמאת. אוקי חד בהדי חד והרי היא כספיקא ושותה:
ושנים אומרים לא נטמאת. כלומר לא נטמאת בפניך שכשבת ומצאת שנסתרו יחד גם אנו היינו עמך ובפינו לא נטמאת הרי נסתלק העד הזה ובטלו דבריו מפני השנים והרי היא כספיקא אם נטמאת קודם שבאו אלו ומצאום והיתה שותה ובגמ' מפרש למאי איצטריכו כל הנך בבי:

גמ'

בה ולא בקינוי כו'. למאי איצטריך גזירה שוה הא כתיב גבי טומאה ועד אין בה ומיעוטא הוא בה עד אחד נאמן ולא בעדות אחרת והויא לה עדות סתירה כשאר כל עדות שבתורה:
וטומאה בעלמא. עד א' שהעיד על אשה שלא קינא לה בעלה ואמר נטמאת מניין דלא מהימן ולא אמרינן אטומאת אשה הימניה רחמנא לא שגא לאחר קינוי ולא שגא בלא קינוי תלמוד לומר כו' וכי הימניה רחמנא בטומאה שאחר קינוי ויש עידי סתירה שנים ועד מעיד שנטמאת שרגלים לדבר ובפרק קמא (לעיל דף ג.) פרכינן והא כי כתיב קינוי בתר הכי כתיב ומשנינן ועבר כתיב שכבר עבר:

2. לא, ב - לב, א

ר"י

הא לא מכחיש ליה כו'. הוא הדין דהוה ליה למבעי ארישא דקתני בהדיא אחד אומר אני ראיתיה שנטמאת לא היתה שותה אלמא מהימן אלא משום דבעי לאקשוויי עלה כי מכחיש ליה מאי הוי הא הימניה רחמנא להאי דאמר נטמאת כבי תרי והוי ליה האי דמכחיש ליה חד ואין דבריו של אחד במקום שנים:

הרי כאן שנים. הרי הוא כשנים:

קשיא דעולא. דכיון דהאמינה תורה הרי העמידתו במקום שנים:

כאן בבת אחת. מתני' כשהעידו שניהם בתוך כדי דיבור דבטלו דבריו מיד דלא נתקיימה עדותן בב"ד והיכא האמינהו תורה כשנים כגון אם העיד עדותו ויצא דתו לא מצי חד לכחושיה:

הא חד וחד. על כרחיך לא היתה שותה תנא ברישא דאי היתה שותה קתני הא תו למה לי השתא בחד הוי הכחשה תרי מבעיא פשיטא דאין אחד במקום שנים ומתני' לדיוקא דידיה תנא ליה דאי לאשמועינן היא גופה פשיטא דלא איצטריך:

אמר לך ר' חייא ולטעמיד. דסבירא לך דמתני' לגופיה לא איצטריך דהא פשיטא דאין א' במקום שנים ולדיוקא אתא סיפא מאי תידיק מינה אלא מתני' לא לדיוקא אתא אלא לאשמועינן היא גופה איצטריך דשנים דקא תנא בפסולי עדות קאמר כגון נשים או עבדים ואשמועינן דשתי נשים מבטלות דברי עד א' בין ברישא בין בסיפא ולקמן פריך תרתי למה לי והאי דלא שני ר' חייא מציעתא בזה אחר זה משום דקא דייק מתני' בבת אחת דקתני ושנים אומרים לא ראינוה אלמא בהדי הדדי קאתו דלעולם במקום שנים לא האמינה תורה עד אחד:

"עד אומר נטמאת, ועד אומר "לא נטמאת",

אשה אומרת: "נטמאת", ואשה אומרת: "לא נטמאת" - היתה שותה".

טעמא - דקא מכחיש ליה,

הא לא קא מכחיש ליה - עד אחד מהימן.

מנהגי מילי?

דתנו רבנן:

"ועד אין בה" ²²³ (במדבר ה, ג) - בשנים הפתוב מדבר.

אתה אומר בשנים, או אינו אלא באחד?

תלמוד לומר: "לא יקום עד אחד באיש" ²²⁴ (דברים יט, טו),

ממשמע שנאמר: "לא יקום עד" איני יודע שהוא אחד,

מה תלמוד לומר: "אחד"?

זה בנה אב:

כל מקום שנאמר: "עד" - הרי כאן שנים, עד שיפרוט לך הכתוב: "אחד".

ואמר רחמנא תרי לית בה, אלא חד, **"והיא לא נתפשה"** (במדבר ה, ג) - אסורה.

וכיון דמדאורייתא עד אחד מהימן,

אידיך היכי מצי מכחיש ליה?

והא אומר עולא:

כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הרי כאן שנים,

ואין דבריו של אחד במקום שנים!

אלא אומר עולא:

תני: לא היתה שותה.

וכו אומר רבי יצחק:

לא היתה שותה.

ורבי חייא אומר:

היתה שותה.

לרבי חייא קשיא דעולא!

לא קשיא:

כאן - בבת אחת.

כאן - בזה אחר זה.

תנן:

"עד אומר: "נטמאת", ושנים אומרים "לא נטמאת" - היתה שותה,"

הא חד וחד - לא היתה שותה!

תיובתא דרבי חייא!

אמר לך רבי חייא:

ולטעמיד, אימא סיפא:

"שנים אומרים "נטמאת", ואחד אומר "לא נטמאת" - לא היתה שותה."

הא חד וחד - היתה שותה!

אלא, כוליה בפסולי עדות ורבי נחמיה היא.

²²³ ושבב איש אתה שכבת ורע ונעלם מעיני אישה ונסתרה והיא נטמאה ועד אין בה והוא לא נתפשה

²²⁴ לא יקום עד אחד באיש לכל עון ולכל חטאת בכל חטא אשר יחטא על פי שני עדים או על פי שלשה עדים יקום דבר

רס"י

כל מקום שהאמינה תורה כו'.
הוציאתו לעדות זה: מכלל כל
עדות שבתורה לפיכך פסולין
וכשירין שוין בה והלך אחר רוב
דעות המעדין בדבר:

**ואיכא דאמרי כל היכא דאתא
עד כשר מעיקרא.** ואמר נטמאת
ונתקבלה עדותו ואחר כך באו
מאה נשים כעד אי דמיין והוה
ליה קמא שנים ואין דבריו של
אחד במקום שנים ואינה
שונה:

והכא במאי עסקינן. דקתני עד
אחד אומר נטמאת ושנים
אומרים לא נטמאת היתה
שונה ואוקימנא בפסולי עדות
ובין בבת אחת בין בזה אחר זה
כו' נחמיה ועל כרחיך דבזה
אחר זה איצטריך עיקר
לאשמועינן דאי בבת אחת מאי
הלך אחר רוב דיעות איכא בחד
וחד נמי היתה שונה [אלא]
בהכי עסקינן דההוא דאתא
מעיקרא ואמר נטמאת אשה
היא הילכך אפי' בזה אחר זה
אתו תרתי ומבטלי לה:

ותרצה לדרכי נחמיה הכי כו'.
דהא דאמרן לעיל ועשו שתי
נשים באיש אחד כו' לאו סיפא
דמילתיה דרבי נחמיה הוא אלא
פירושא דמילתיה הוא דאנו
פרשין לה הכי:

כי פלגא ופלגא דמי. כלומר כי
חד וחד ואי בבת אחת אתו
אוקי תרי לבהדי חד ואוקמיה
אספיקא ואי בזה אחר זה
וההוא דהאמינה תורה קדם
ואתא ברישא הוה ליה כשנים
והנך כחד ואין דבריהם במקומו
והיכא דשתים אומרות נטמאת
ועד אחד כשר אומר לא נטמאת
היתה שונה דכי חד וחד נינהו
ומתניתין דקתני לא היתה
שונה כגון דההוא חד הוה
פסול:

ותרתי בפסולי עדות למה לי.
למתני מתני הלך אחר רוב
דיעות:

לחומרא. שתשה:

לקולא. להקל מעליה שלא
תשתה:

לא אזלינן. בתר רוב דיעות
בפסולי עדות והיכא דשתים
אומרות נטמאת ואחד אומר לא
נטמאת כיון דאיכא הכחשה כל
דהו נימא אוקי האי לבהדי הנך
ואוקי מילתא אספיקא ותשתה
קא משמע לן:

דתניא:

"דבי נחמיה אומר:

**כל מקום שהאמינה תורה עד אחד - הלך אחר רוב דעות,
ועשו שתי נשים באיש אחד בשני אנשים באיש אחד."**

ואיכא דאמרי:

כל היכא דאתא עד אחד כשר מעיקרא, אפילו מאה נשים נמי כעד אחד דמיין.

לבא, והכא במאי עסקינן:

כגון דאתאי אשה מעיקרא.

ותרצה לדרכי נחמיה הכי,

רבי נחמיה אומר:

כל מקום שהאמינה תורה עד אחד הלך - אחר רוב דעות,

ועשו שתי נשים באשה אחת בשני אנשים באיש אחד.

אבל שתי נשים באיש אחד כי פלגא ופלגא דמי.

ותרתי בפסולי עדות למה לי?

מהו דתימא: כי אזלינן בתר רוב דעות לחומרא, אבל לקולא לא אזלינן,

קא משמע לן.

הדרן עלך מי שקינא